

словарного состава сучасного італійського мови, проаналізовані механізми словотвірних моделей.

Ключевые слова: лексическіе інновації, словотвірні моделі, новостворення.

Makarova O. Word-formation models of lexical innovations of the contemporary Italian language. The article is dedicated to the processes of the development of vocabulary and word formation in contemporary Italian. Ways to replenish the vocabulary of the contemporary Italian language, were wealed the mechanisms of word-formation models were analyzed.

Keywords: lexical innovations, word-formation models, new formation.

Тішечкіна К. В.

Миколаївський державний аграрний університет

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

Стаття присвячена деяким проблемам художньому перекладу. Розглянуто восьмий сонет В. Шекспіра та варіанти його перекладу українською і російською мовами.

Ключові слова: художній переклад, відповідність, сонет.

Художній переклад – це відтворення літературного тексту засобами іншої мови з якомога повнішим збереженням його мистецьких якостей, це «відображення думок і почуттів автора прозового або поетичного першотвору за допомогою іншої мови, перетворення його образів у матеріал іншої мови» [3, с. 3].

У нашій статті ми хочемо звернути увагу на деякі проблеми художнього перекладу, а також проаналізувати восьмий сонет В. Шекспіра та варіанти перекладу його українською й російською мовами.

Одна із проблем художнього перекладу – співвідношення контексту автора й контексту перекладача. У художньому перекладі контекст останнього дуже наближається до контексту першого. Перекладач повинен мати якщо не ґрунтовні, то принаймні достатні

для перекладу знання в області філософії, естетики, етнографії (оскільки в деяких творах змальовуються деталі побуту героїв), географії, ботаніки, мореплавства, астрономії та ін. «Ідейно-образна структура оригіналу може стати в перекладі мертвою схемою, якщо перекладач не уявляє собі того суспільного середовища, в якому виник твір, тих причин, які покликали його до життя, і тих обставин, завдяки яким він продовжує жити в інших середовищах і в інші часи» [3, с. 198]. Поняття «мовна картина світу», «національне світовідчуття», «творча індивідуальність письменника», «мистецький шедевр» мають безпосереднє відношення до перекладу: відмінності в будові мовних систем і специфіка національно-культурних середовищ, у яких функціонують першотвір і переклад, неоднаковість життєвих досвідів і духовно-світоглядних орієнтацій автора й перекладача і, нарешті, мистецька унікальність оригіналу зумовлюють неможливість перенесення всіх його параметрів в нову культурно-мовну систему.

Наступна проблема художнього перекладу – проблема точності й вірності. Поетичний твір – єдність ідей, образів, слів, звукопису, ритму, інтонації, композиції. Не можна змінити один компонент, щоб це не вплинуло на загальну структуру твору. Зміна одного компоненту обов'язково спричинює зміну всієї системи. Художній твір повинен перекладатися «не від звуку до звуку, не від слова до слова, не від фрази до фрази, а від ланки ідейно-образної структури оригіналу до відповідної ланки перекладу» [2, с. 260]. Ще В. Жуковський вказував, що «прекрасне рідко переходить з однієї мови в іншу, зовсім не втрачаючи своєї довершеності: що ж має робити перекладач? Знаходити у себе в уяві такі красоти, які могли б служити заміною, отже виробляти власне, як і краще» [7, с. 87].

Перекладачі стикаються з двома протирічними проблемами: з одного боку перекладні вірші повинні справляти на читача безпосереднє емоційне враження, а з іншого – вони повинні вносити в літературу щось нове, збагачувати читачів невідомими до того часу поетичними образами, ритмами, строфами. В цій ситуації важливо, «щоб між автором оригіналу і перекладачем була внутрішня спорідненість, щоб перекладач не був ремісником, який перекладає все, що йому замовлять перекласти, щоб тут доконче був момент творчого вибору» [6, с. 295]. Поет-перекладач повинен пропонувати своїм читачам з кожним новим перекладом нові образи, нові форми, нові стилі, але водночас в кожному перекладі повинен вгадуватися його особистий стиль. Ще Максим Рильський з приводу поетичного

перекладу писав: «Вважаю неможливим, як дехто цього вимагає, щоб автор поетичного перекладу, отже й сам поет, цілком забув про себе, цілком підкорився індивідуальності іншого поета. Це навіть, здається мені, небажано: таким способом можна стерти пилок з крилець того метелика, що зветься поезією» [6, с. 240].

Іншою проблемою під час перекладу може стати форма художнього твору. Наприклад, переклад творів такої чітко визначеної форми, як сонет, має свої особливості. Перекладач сонета перебуває в складнішій ситуації порівняно з перекладачем ліричної поезії такого ж обсягу, яка не має наперед визначеної усталеної структури.

Сонет – це поетичний твір, який складається з чотирнадцяти рядків. Існує два різновиди сонетів: італійський (два чотиривірши зі спільними римами і два тривірши, так звані терцети) і англійський (три чотиривірши з різними римами і заключний двовірш, який має свою риму). Основою кожного сонета є діалектичний розвиток його змісту. У сонеті англійського типу думка розвивається протягом трьох строф, а заключні два рядки дають їй новий поворот [4].

Розглянемо восьмий сонет В. Шекспіра та український і російський варіанти його перекладу:

Music to hear, why hear'st thou music sadly?
Sweets with sweets war not, joy delights in joy:
Why lov'st thou that which thou receiv'st not gladly,
Or else receiv'st with pleasure thine annoy?
If the true concord of well-tuned sounds,
By unions married, do offend thine ear,
They do but sweetly chide thee, who confounds
In singleness the parts that thou shouldst bear;
Mark how one string, sweet husband to another,
Strikes each in each by mutual ordering;
Resembling sire, and child, and happy mother,
Who all in one, one pleasing note do sing;
Whose speechless song being many, seeming one,
Sings this to thee, 'Thou single wilt prove none.'

/W. Shakespeare/

Чом музики ти прагнеш лиш сумної,
Хоч радість бачить радісне у всім,
Чом лиш печаль бринить тобі струною,
І навіть вітиху ти знаходиш в цім?

Чи не тому, що ці чарівні звуки
 В акорді дружнім докором звучать
 Твоїй самотності, й сердечні муки
 Як лікувати, вони ніжно вчать.
 Завваж: акорд не встиг ще відзвучати,
 Як інші уже линуть вслід за ним,
 Неначе батько, син, щаслива мати
 Співають пісню голосом одним.
 ооооВливсь в дружний хор спів кожної струни:
 ооооОдин ні в чім не матимеш ціни.

/В. Марач/

Ты - музыка, но грусть находишь в звуках
 И музыкою сладкою томим.
 Как можно наслаждаться в этих муках
 И радоваться горестям таким?

Но если струн гармония порой
 Звучит на тонкий слух твой против правил,
 То лишь затем, чтоб ты услышал строй
 И чтобы одиночество оставил.

Взгляни, как внемлют струны: тронешь лишь -
 И тут же отзовутся две из строя,
 Как будто два супруга и малыш,
 Поют все трое и едины трое.

Их пенье бессловесно, но зато
 Они рекут: "Один - почти ничто".

/С. Степанов/

Текст оригіналу являє собою сонет та налічує 14 рядків, останні з яких виділено додатковим відступом від поля. Вірш написано 5-стопним ямбом, але в усіх рядках, за винятком 2, 4, 13 та 14, присутній додатковий склад, тобто кількість складів налічує не 10, а 11. Система римування — ababcdcdefefgg, наголос падає на передостанній склад (за винятком 2, 4, 13 та 14 рядків). Тексти перекладу теж являть собою сонети та налічують 14 рядків, але переклад С. Степанова розбито на 3 чотиривірші та один двовірш. Вірші теж написано 5-стопним ямбом, але перекладачі вводять

пірріхії (додаткові ненаголошені склади), що обумовлено особливостями більшості слов'янських мов. Український варіант перекладу налічує 11 складів у непарних (окрім 13 рядку) та 10 – у парних рядках. Щодо кількості складів російського варіанту перекладу, то 11 налічують непарні рядки першого катрена та парні рядки другого й третього катренів. Система римування обох варіантів перекладу збігається з системою римування оригіналу – ababcdcdefefgg.

Порядок слів тексту оригіналу не відповідає прямому порядку слів англійської мови та є інверсійним: *music to hear; mark how one string; one pleasing note do sing; speechless song being many*. Український варіант перекладу в деяких випадках зберігає інверсійний порядок слів, на відміну від російського, в якому переважають речення з прямим порядком слів: *чом музики ти прагнеш лиш сумної; чарівні звуки в акорді дружнім докором звучать*.

Перший катрен Шекспірівського сонету рясніє повторами: *sweets, joy, receiv'st*. В той час як у перекладі В. Марача бачимо лише *радість – радісне*, а в російському варіанті – *музыка, музикою*. Проте в текстах перекладу використано іншу стилістичну фігуру, анафору: *Чом музики ти прагнеш лиш сумної, Чом лиш печаль бринить тобі струною; И музикою сладкою томим, И радоваться горестям таким*. Антитеза представлена в українському варіанті сонету: *радість – печаль, радісне – сумне*.

Перекладачі значно інтенсифікують образність оригіналу, часто вдаючись до образних епітетів, порівнянь, метафор на місці описових фраз оригіналу, або вже готових метафор. Наведемо декілька прикладів: «*why hear'st thou music sadly?*» – «*ты ... грусть находишь в звуках // И музикою сладкою томим*»; «*Why lov'st thou that which thou receiv'st not gladly, // Or else receiv'st with pleasure thine annoy?*» – «*Чом лиш печаль бринить тобі струною, // І навіть втіху ти знаходиш в цім?*» – «*Как можно наслаждаться в этих муках // И радоваться горестям таким?*»; «*well-tuned sounds*» – «*чарівні звуки*» – «*струн гармония*»; «*sounds, // By unions married, do offend thine ear*» – «*звуки // В акорді дружнім докором звучать*» – «*струн гармония порой // Звучит на тонкий слух твой против правил*»; «*Whose speechless song being many, seeming one*» – «*Вливсь в дружний хор спів кожної струни*» та ін.

Стилістичні засоби засвідчують широкі можливості слов'янських мов і слов'янських перекладачів, що наближають нас до

геніального британця. Завдяки мовним особливостям текстів перекладу сонет Шекспіра не тільки не втратив своєї експресії та змісту, але й набув нових барв, почуттів та емоцій.

Література:

1. Козлов И.А. Авторская метафора в поэтическом переводе / И.А. Козлов // Теория і практика перекладу: Укр. наук. зб. / Київ. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. - К.: Вища шк., 1993. – Вип. 19. – С. 67-75.
2. Коптилов В. И вширь и вглубь / В. Коптилов // Мастерство перевода. – М., 1973.
3. Коптілов В. Першотвір і переклад / В. Коптілов. – К., 1972. – с. 216.
4. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: Навчальний посібник для студентів / В. Коптілов. – К.: Юніверс, 2003. – 280 с.
5. Кривонос Я. В. Метафоричне віддзеркалення світу: проблеми художнього перекладу / Я. В. Кривонос // Зарубіжна література в школах України (Київ). – Київ, 2007. – №3. – С. 18 – 20.
6. Рильський М. Зібрання творів: у 20-ти тт. / М. Рильський – К., 1987. – Т. 16. – с.
7. Русские писатели о переводе (18 – 20 вв.). – Ленинград, 1960. – С. 87.
8. <http://shakespeare.ouc.ru/sonnet-8-ru.html>

Тишечкина Е. В. Некоторые особенности и проблемы художественного перевода. Статья посвящена художественному переводу и его проблемам. Рассмотрено восьмой сонет В. Шекспира и варианты его перевода на украинский и русский языки.

Ключевые слова: художественный перевод, соответствие, сонет.

Tishechkina K. V. Some features and problems of artistic translation. This paper focuses on some problems of artistic translation. W. Shakespeare's 8th sonnet and its Ukrainian and Russian versions have been considered in our work.

Key words: artistic translation, correspondence, sonnet.